

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

GESKIEDENIS V1

FEBRUARIE/MAART 2018

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 150

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 25 bladsye.

1. BRONGEBASEERDE VRAE**1.1 Die volgende kognitiewe vlakke is gebruik om brongebaseerde vrae te ontwikkel:**

KOGNITIEWE VLAKKE	HISTORIESE VAARDIGHEDE	GEWIGSTOEKENING VAN VRAE
VLAK 1	• Onttrek inligting uit bronne • Selektoring en organisasie van relevante inligting uit bronne • Definieer historiese begrippe/terme	30% (15)
VLAK 2	• Interpretasie van bewyse uit bronne • Verduidelik inligting verkry uit bronne • Analiseer bewyse uit bronne	40% (20)
VLAK 3	• Interpreteer en evalueer bewyse uit bronne • Skakel met bronne om bruikbaarheid, betroubaarheid, eensydigheid en beperkings vas te stel • Vergelyk en kontrasteer interpretasies en perspektiewe in die bronne en kom tot onafhanklike gevolgtrekkings	30% (15)

1.2 Die inligting hieronder dui aan hoe brongebaseerde vrae geassesseer word:

- By die nasien van brongebaseerde vrae moet krediet gegee word vir enige ander geldige en toepaslike standpunte, argument, bewyse of voorbeelde.
- Met die toekenning van punte moet aandag gegee word aan hoe daar aan die vereistes van die vraag voldoen is.
- In die nasienriglyn word die vereistes van die vraag (vaardighede waaraan aandag gegee moet word) sowel as die vlak van die vraag in kursiefgedrukte skrif aangedui.
- By die assessering van die oop brongebaseerde vrae moet kandidate krediet kry vir enige ander relevante antwoord.
- Daar word van leerlinge verwag om 'n standpunt in te neem in die beantwoording van 'tot watter mate' vrae om enige punte te verdien.

1.3 Assesseringsprosedures vir brongebaseerde vrae

- Gebruik 'n regmerk (✓) vir elke korrekte antwoord
- Gee aandag aan die puntetoekenning bv. (2 x 2) wat neerkom op twee redes en word twee punte elk toegeken (✓✓✓✓); (1 x 2) wat neerkom op een rede en twee punte toegeken word (✓✓)
- Indien 'n vraag 4 punte tel, word 4 regmerke (✓✓✓✓) aangedui

Paragraafvraag

Paragraawe moet globaal (holisties) geassesseer word. Beide die inhoud en die struktuur van die paragraaf moet in berekening gebring word wanneer punte toegeken word. Die volgende stappe moet gebruik word wanneer 'n antwoord op 'n paragraafvraag geassesseer word:

- Lees die paragraaf en plaas 'n kolpunt (•) by elke punt binne-in die teks waar die kandidaat relevante bewyse gebruik het om die vraag te beantwoord.

- Lees die paragraaf weer om die mate waartoe die kandidaat in staat was om relevante bewyse te gebruik om die paragraaf te beantwoord, te evalueer.
- Maak regmerkies (✓), wat aan die kandidaat vir die paragraaf toegeken is, aan die einde van die paragraaf, sowel as die vlak (1, 2 of 3) soos in die holistiese rubriek aangedui en gee kommentaar, bv.

_____

✓✓✓✓✓

Vlak 2

- Gebruik meestal relevante bewyse om die paragraaf te skryf. Tel al die regmerkies vir die brongebaseerde vrae op en skryf dan die punt onder in die regterkantse kantlyn, bv. $\frac{32}{50}$
- Maak seker dat die totale punte akkuraat na die buiteblad van die antwoordeboek oorgedra word.

2. OPSTELVRAE

2.1 Die opstelvrae vereis dat kandidate:

- In staat sal wees om hul argument op 'n logiese en samehangende wyse te stel. Hulle moet die relevante inligting kan selekteer, organiseer en bymekaarvoeg sodat dit vir hulle moontlik sal wees om 'n redelike reeks feite of 'n effektiewe argument te kan weergee om sodoende die gestelde vraag te beantwoord. Dit is noodsaaklik dat 'n opstel 'n inleiding, 'n samehangende en gebalanseerde liggaam van bewyse en 'n slot het.

2.2 Nasien van opstelvrae

- Nasieners moet daarop let dat die inhoud van die antwoord gelei sal word deur die handboeke wat by 'n spesifieke sentrum gebruik is.
- Kandidate mag enige ander toepaslike inleiding en/of samevatting hê as dit wat ingesluit is by 'n riglyn vir nasien van 'n spesifieke opstel.
- By die assessering van die oop brongebaseerde vrae moet kandidate krediet kry vir enige ander relevante antwoord.

2.3 Globale assessering van 'n opstel

Die opstel sal holisties (globaal) geassesseer word. Hierdie benadering vereis dat die onderwyser die totale produk as 'n geheel sal bepunt sonder om die hoofpunte afsonderlik te bepunt. Hierdie benadering moedig die leerder aan om 'n oorspronklike argument aan te bied deur relevante bewyse te gebruik om 'n argument te ondersteun. Daar sal **nie** van die leerder verwag word om slegs inhoud (feite) neer te skryf om 'n vlak 7 (hoë punt) te behaal nie. Hierdie benadering sal leerders ook ontmoedig om opstelle voor te berei en te reproduseer sonder om die spesifieke vereistes van die vraag in ag te neem. Holistiese nasien van opstelle gee krediet aan leerders se mening, ondersteun deur bewyse. Anders as by inhoudsgebaseerde nasien, word leerders met holistiese assessering nie vir ontoereikende taalgebruik gepenaliseer nie, aangesien die klem op die volgende val:

- Die leerder se interpretasie van die vraag
- Die toepaslike seleksie van feitelike bewyse (relevante inhoudseleksie)
- Die konstruksie/daarstelling van 'n argument (beplan, gestruktureer en 'n onafhanklike argument)

2.4 Assesseringsprosedures van die opstel

2.4.1 Hou die sinopsis in gedagte wanneer die opstel nagesien word.

2.4.2 Tydens die eerste deurlees van die opstel moet regmerkies toegeken word vir 'n relevante inleiding (aangedui met 'n kolpunt ('bullet') in die nasienriglyne), vir elke hoofaspek/liggaam van die opstel wat die argument ondersteun (aangedui met 'n kolpunt in die nasienriglyne) en 'n relevante slotopmerking (aangedui met 'n kolpunt in die nasienriglyne).
Bv. In 'n opstel waar daar 5 hoofpunte is, kan daar dus omtrent 7 regmerkies wees.

2.4.3 Hou die PEEL struktuur in gedagte in die assessering van 'n opstel.

P	Punt: Die kandidaat lei die opstel in met 'n argument/n duidelike hoofpunt. Elke paragraaf moet 'n punt bevat wat die hoofpunt (argument) wat in die inleiding gemaak is, ondersteun.
E	Verduideliking: Die kandidaat moet in groter detail bespreek waaroor die hoofpunt (argument) gaan en hoe dit verband hou met die vraag wat gevra is.
E	Voorbeeld: Die kandidate moet die vraag beantwoord deur inhoud te selekteer wat relevant is tot die argument. Relevante voorbeelde moet gegee word om die argument vol te hou.
L	Skakel: Kandidate moet seker maak dat die argument deurgaans in die opstel onderhou word en samehangend geskryf is.

2.4.4 Die volgende simbole MOET gebruik word in die assessering van 'n opstel:

- Inleiding, hoofaspekte en slotopmerking nie behoorlik gekontekstualiseer nie

Λ

- Verkeerde stelling

_____

- Irrelevante stelling

|
|
|

- Herhaling

R

- Analise

A√

- Interpretasie

1√

- Argument

LOA ⇕

2.5. Die matriks**2.5.1 Gebruik van die matriks vir die assessering van opstelle**

By die nasien van opstelle, moet die kriteria gebruik word wat in die matriks voorsien word. Tydens die assessering van 'n opstel moet beide die inhoud en die aanbieding in ag geneem word. 'n Punt word toegeken by die snypunt van die inhoud en aanbieding, gebaseer op die sewe vaardigheidvlakke.

- (a) Met die eerste deurlees van die opstel word daar bepaal tot watter mate die hoofmomente gedek is om en die **inhoudsvlak** (op die matriks) vas te stel.

I	VLAK 4	

- (b) Die tweede deurlees van die skryfwerk sal die vlak (op die matriks) van die **aanbieding** bepaal.

I	VLAK 4	
A	VLAK 3	

- (c) Ken 'n algehele punt toe met behulp van die matriks.

I	VLAK 4	}26–27
A	VLAK 3	

NASIENMATRIKS VIR OPSTELLE: TOTAAL: 50

AANBIEDING INHOUD 	VLAK 7	VLAK 6	VLAK 5	VLAK 4	VLAK 3	VLAK 2	VLAK 1*
	Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. Goeie sintese van inligting. Het 'n goed gebalanseerde, oorspronklike argument ontwikkel met bewyse. Argument deurgaans volgehou en verdedig. Onafhanklike gevolgtrekking gemaak uit bewyse om die argument te ondersteun.	Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. 'n Relevante argument is gevolg. Bewyse gebruik om die argument te verdedig. Poog om 'n onafhanklike gevolgtrekking uit die bewyse te maak om die argument te ondersteun.	Goed beplande en gestruktureerde opstel. Poog om 'n duidelike argument te ontwikkel. Gevolgtrekking gemaak uit bewyse om die argument te ondersteun.	Argument beplan en gestruktureer. Bewyse tot 'n sekere mate gebruik om argument te ondersteun. Slotsom bereik op grond van bewyse.	Toon soms bewys van 'n gestruktureerde en beplande argument. Poog om 'n argument vol te hou. Gevolgtrekking nie duidelik ondersteun deur bewyse nie.	Poging aangewend om antwoord te struktureer. Grootliks beskrywend of poog om argument te ontwikkel. Geen poging om 'n gevolgtrekking te maak nie.	Weinig of geen poging om die opstel te struktureer nie.
VLAK 7 Vraag is ten volle beantwoord. Inhoudskeuse ten volle relevante tot argument wat gevolg is.	47–50	43–46					
VLAK 6 Vraag is beantwoord. Inhoudseleksie relevante tot argument wat gevolg is	43–46	40–42	38–39				
VLAK 5 Vraag grotendeels beantwoord. Inhoud toereikend en relevante.	38–39	36–37	34–35	30–33	28–29		
VLAK 4 Vraag herkenbaar in antwoord. Sommige weglatings of irrelevante keuse van inhoud.			30–33	28–29	26–27		
VLAK 3 Keuse van inhoud hou verband met vraag, maar beantwoord dit nie. Hou soms nie verband met die vraag nie. Weglatings.				26–27	24–25	20–23	
VLAK 2 Vraag ontoereikend beantwoord. Inhoud skraal.					20–23	18–19	14–17
VLAK 1* Vraag ontoereikend beantwoord of glad nie. Ontoereikend of irrelevante inhoud.						14–17	0–13

* Riglyne vir die toekenning van 'n punt in Vlak 1:

- Vraag glad nie beantwoord nie/totaal irrelevante inhoud; geen poging om die opstel te struktureer nie = 0
- Inhoudseleksie sluit basiese en algemene irrelevante inligting in; geen poging om die opstel te struktureer nie = 1 – 6
- Vraag ontoereikend en vaag beantwoord ; klein poging om die opstel te struktureer = 7–13

AFDELING A: BRONGEBASEERDE VRAE**VRAAG 1: HOE HET DIE ONTPLOOIING VAN SOWJETMISSIELE IN KUBA KOUE OORLOG-SPANNING IN 1962 TUSSEN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA EN DIE SOWJETUNIE VERHOOG?****1.1****1.1.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 1A – V1]**

- 'Sy broer, Raul Castro'
- 'Che Guevara' (2 x 1) (2)

1.1.2 [Definisie van 'n historiese konsep in Bron 1A – V1]

- 'n Ideologie wat 'n klaslose gemeenskap waar privaat eienaarskap verbied word, voorstaan
- 'n Politieke teorie wat bepaal dat alle eiendom en produksiemiddele deur die staat besit sal word en waar elke persoon betaling sal ontvang volgens hulle vermoë en behoeftes
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.1.3 [Onttrekking van bewyse uit Bron 1A – V1]

- 'Castro het begin glo dat die Amerikaners Kuba sou inval, al gebeur wat'
- 'Vrees' (enige 1 x 1) (1)

1.1.4 [Interpretasie van bewyse in Bron 1A – V2]

- Om die verspreiding van kommunisme teen te werk
- Om die Sowjetunie te omring met kapitalistiese lande om die verspreiding van kommunisme in toom te hou
- Om die grense van die Sowjetunie te monitor en die verspreiding van kommunisme te voorkom
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.2**1.2.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 1B – V1]**

- 'Om te besluit wat om met die missiele in Kuba te doen'
- 'Hy het meer oor die foto's uitgevind' (2 x 1) (2)

1.2.2 [Interpretasie van bewyse in Bron 1B – V2]

- Om meer uit te vind oor die foto's en missiele
- Om die foto's wat aan hom gewys is, te analiseer
- Om uit te vind of daar meer missiele in Kuba is
- Om al die bevindings te evalueer en aanbevelings te maak
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.2.3 [Onttrekking van bewyse uit Bron 1B – V1]

- 'Om hom te help bepaal wat om te doen'
- 'Kennedy het die advies van kenners van Sowjet-betrekkinge buite sy regering gesoek' (enige 1 x 2) (2)

1.2.4 *[Evalueer die bruikbaarheid van die bewyse in Bron 1B – V3]***Die Bron is BRUIKBAAR omdat:**

- Dit geneem is uit 'n historiese boek, 'The Cuban Missile Crisis to the Brink of War', geskryf deur PJ Byrne
- Dit inligting gee oor hoe President Kennedy gereageer het op die ontplooiing van missiele in Kuba
- Dit lig werp op hoe President Kennedy advies gesoek het oor hoe om die ontplooiing van missiele in Kuba te hanteer
- Dit verduidelik hoe ExComm gestig is
- Die inligting in hierdie bron ooreenkom met soortgelyke bronne oor die reaksie van die VSA op die ontplooiing van missiele in Kuba
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.3

1.3.1 *[Interpretasie van bewyse in Bron 1C – V2]*

- Die VSA word verteenwoordig deur 'n arend wat Kuba dreig om die missiel te los of anders die gevolge daarvan dra
- Die VSA word as 'n arend uitgebeeld en is sterker as Kuba, wat deur 'n muis verteenwoordig word
- Kuba (die muis) hou die Sowjetmissiel vas ten spyte van die dreigement deur die VSA
- Dit beeld die krag van die VSA (grootte van 'n arend) uit en die swakheid van Kuba (grootte van die muis)
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.3.2 *[Interpretasie van bewyse in Bron 1C – V2]*

(a)

- Die hamer en sekel simbool verteenwoordig kommunisme wat 'n ideologie was van die Sowjetunie en Kuba
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

(b)

- Die Sowjetmissiele moet uit Kuba verwyder word
- Die Sowjetunie moet die ontplooiing van missiele na Kuba stop
- Kuba moet ophou om die ideologie van kommunisme te volg
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.4 *[Vergelyking tussen inligting in Bron 1B en 1C – V3]*

- Bron 1B voorsien bewyse van die bestaan van die Sowjetmissiele in Kuba en Bron 1C toon die VSA (arend) wat Kuba beveel om die Sowjetmissiele te los
- Die ontdekking van Sowjetmissiele lei tot die totstandkoming van ExComm (Bron 1B) wat Kennedy aangeraai het om te beveel dat die Sowjetunie sy missiele uit Kuba (Bron 1C) onttrek
- Albei bronne verwys na die ontplooiing van Sowjetmissiele na Kuba
- Albei bronne toon hoe die ontplooiing van Sowjetmissiele na Kuba gesien is as 'n bedreiging
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.5

1.5.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1D – V1]*

- 'Vreedsame naasbestaan van state met verskillende maatskaplike stelsels'
- 'Teen die inmenging van een staat in die interne sake van andere'
- 'Teen die ingryping van groot state in die sake van klein lande' (3 x 1) (3)

1.5.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1D – V1]*

- 'n Onbeperkte anti-Kubaanse veldtog is al lank aan die gang'
- 'Daar is 'n definitiewe VSA administrasie beleid daaragter'
- 'Die VSA poog op die oomblik om Kubaanse handel met ander state te blokkeer' (enige 2 x 1) (2)

1.5.3 *[Interpretasie van bewyse in Bron 1D – V2]*

- Kuba was 'n soewereine staat
- Die VSA het geen reg gehad om bepalinge voor te skryf oor hoe Kuba regeer moes word nie
- Die VSA kon nie besluit oor watter beleid Kuba moet volg nie
- Die Kubane het die reg gehad om hulle eie besluite te neem met betrekking tot hoe hulle land regeer moet
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.5.4 *[Interpretasie van bewyse in Bron 1D – V2]*

- VSA was ekonomies en militêr superieur/groter as Kuba
- Kuba was by verre kleiner as die VSA
- Kuba was nie 'n geïndustrialiseerde land nie
- VSA het kernwapens gehad terwyl Kuba niks gehad het nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.6 *[Interpretasie, evaluerende en sintese van bewyse uit relevante bronne – V3]*

Kandidate kan die volgende aspekte in hulle antwoorde insluit:

- Die VSA vrees die verbeterde bande tussen Kuba en die Sowjetunie (Bron 1A)
- Die Sowjetunie en sy bondgenote het militêre hulp en wapens aan Kuba voorsien (Bron 1A)
- Die Sowjetunie het 'n militêre basis minder as 161 km vanaf die VSA opgerig (Bron 1A)
- President Kennedy maak 'n groep adviseurs bymekaar om die foto's en Sowjetmissiele wat in Kuba ontplooi is, te bestudeer (Bron 1B)
- President Kennedy stig ExComm vir deskundige raad oor die ontplooiing van Sowjetmissiele (Bron 1B)
- Die VSA het 'n blokkade op Sowjetskepe wat Kuba wou bereik ingestel (own knowledge)
- Die VSA beveel die Sowjetunie om sy missiele uit Kuba te onttrek (eie kennis)
- Die VSA beveel Kuba om die Sowjetmissiele te 'los' (Bron 1C)
- Die Sowjetunie blameer die VS regering oor Kuba se ekonomiese probleme (Bron 1D)
- Die Sowjetunie versoek die VSA om Kuba se soewereiniteit te respekteer (Bron 1D)
- Die Sowjetmissiele is strategies in Kuba ontplooi en was 'n bedreiging vir die VSA (eie kennis)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om 'n punt toe te ken:

VLAK 1	• Gebruik bewyse op 'n baie elementêre wyse, bv. toon geen of min begrip oor hoe die ontplooiing van Sowjetmissiele in Kuba Koue Oorlog-spanning tussen die Verenigde State van Amerika en die Sowjetunie verhoog het. • Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie.	PUNTE 0–2
VLAK 2	• Bewyse is meestal relevant en hou in 'n groot mate verband met die onderwerp, bv. toon begrip oor hoe die ontplooiing van Sowjetmissiele in Kuba Koue Oorlog-spanning tussen die Verenigde State van Amerika en die Sowjetunie verhoog het. • Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf.	PUNTE 3–5
VLAK 3	• Gebruik relevante bewyse bv. demonstreer 'n deeglike begrip oor hoe die ontplooiing van Sowjetmissiele in Kuba Koue Oorlog-spanning tussen die Verenigde State van Amerika en die Sowjetunie verhoog het. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van onderwerp.	PUNTE 6–8

(8)
[50]

VRAAG 2: HOE HET BUITELANDSE MOONDSHEDE IN ANGOLA NA ONAFHANKLIKHEID INGEGRYP?**2.1.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 2A – V1]**

- 'Geweld'
- 'Verdeeldheid'
- 'Buitelandse inmenging' (enige 2 x 1) (2)

2.1.2 [Verduideliking van 'n historiese konsep in Bron 2A – V1]

- 'n Enkel persoon of party regering wat mense hulle vryheid en burgerregte ontsê, bv. Portugese regering in Angola was outoritêr
- Dit verwys na die Portugese koloniale regering wat Angolese vryheidsbewegings onderdruk het
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

2.1.3 [Interpretasie van bewyse in Bron 2A – V2]

- Dit lei tot die totstandkoming van 'n oorgangsregering van nasionale eenheid sodat geen enkel-party die uitvoerende mag in Angola kon beheer nie
- Dit het 'n nasionale weermag met troepe van drie nasionale bewegings en Portugal tot stand gebring om te verhoed dat 'n enkel-party die weermag beheer
- Die Alvor-ooreenkoms het verseker dat die Portugese troepe in Angola bly tot Februarie 1976 om te help met die oordrag van mag van Portugal na 'n Angolese tussentydse regering
- Oorgangsregering moet algemene verkiesings binne nege maande vanaf 31 Januarie 1975 organiseer
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.1.4 [Onttrekking van bewyse uit Bron 2A – V1]

- 'Wedersydse wantroue onder die drie groepe'
- 'Lei tot die uitbreek van gevegte' (2 x 1) (2)

2.2**2.2.1 [Interpretasie van bewyse in Bron 2B – V2]**

- Om die drie leiers (ondertekenaars) te toon wat verskillende politieke ideologieë gevolg het en bereid was om saam te werk by die Alvor Spitsberaad om die toekoms van 'n onafhanklike Angola te bespreek
- Om te toon dat daar hoop was vir Angola se vreedsame oorgang na onafhanklikheid
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.2.2 [Evaluering van die bruikbaarheid van bewyse in Bron 2B – V3]**Die Bron is BRUIKBAAR omdat:**

- Dit 'n oorspronklike foto is wat geneem is ten tye van die vergadering by Alvor
- Dit 'n foto is wat in 'n Portugese koerant gepubliseer is wat dan te kenne gee dat die gebeure rondom Angola se onafhanklikheid in die belange van die Portugese was
- Dit die leiers toon van die drie Angolese vryheidsbewegings in 1975
- Dit 'n bewys is dat die drie leiers gewillig was om in onderhandelings deel te neem om Angola se toekoms na onafhanklikheid te bespreek
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.3

2.3.1 *[Interpretasie van bewyse in Bron 2C – V2]*

- Polities het die onafhanklikheid van Angola die einde van Portugese koloniale regering in Afrika aangedui
- Polities het dit geïmpliseer dat koloniale regering beëindig kon word in Afrika-lande; Angola sou nou 'n potensiele basis wees wat gebruik kon word in die stryd teen kolonialisme
- Emosioneel het dit hoop gegee aan mense in suidelike Afrika wat steeds onder koloniale regerings was
- Emosioneel was dit 'n inspirasie vir vryheidsbewegings soos die ANC en SWAPO wat steeds vir vryheid geveg het
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.3.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2C – V1]*

- 'Angola se natuurlike hulpbronne, insluitende olie en diamante'
- 'Sy grootte'
- 'Sy strategiese ligging' (enige 2 x 1) (2)

2.3.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2C – V1]*

- 'Om 'n Sowjet- en Kubaanse bedreiging in die gebied te skep' (1 x 2) (2)

2.3.4 *[Interpretasie van bewyse in Bron 2C – V2]*

- Die VSA het een van die vryheidsbewegings (FNLA) wat 'n mededinger was van die MPLA befonds
- Die VSA het sy ondersteuning aan UNITA, nog 'n vryheidsbeweging en mededinger van die MPLA, vergroot
- Deur die befondsing van die hoofmededingende groepe teen die MPLA, het die VSA die potensiaal vir 'n burgeroorlog tussen die drie mededingende vryheidspartye verhoog
- VS befondsing en ondersteuning het aan UNITA toegelaat om aan te hou om die MPLA uit te daag (bv. hinderlae en sluipmoorde)
- Deur die ondersteuning aan die FNLA en UNITA bo die MPLA, het die VSA die magsdeling en oorgangsregering wat by die Alvor-ooreenkoms in plek gestel is, ondermyn
- Het Suid-Afrikaanse ingryping in Angola teen die MPLA regering aangemoedig en ondersteun
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.4

2.4.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2D – V1]*

- 'Dit is eie interne probleme'
- 'Die oorgangsregering het gedisintegreer'
- 'Die MPLA het die enigste leiers van Angola geword'
- 'Roberto (FNLA) en Savimbi (UNITA) het die bosse ingevaar waarvandaan hulle oorlog teen die MPLA verklaar het' (enige 1 x 2) (2)

2.4.2 *[Interpretasie van bewyse in Bron 2D – V2]*

- Die betrokkenheid van die VSA, die Sowjetunie en Kuba in Angola was 'n duidelike bewys van die verlenging van die Koue Oorlog
- Buitelandse lande het kant gekies in die Angolese konflik
- Die VSA as leier van die Weste en die Sowjetunie as leier van die Ooste het die FNLA tesame met UNITA en die MPLA onderskeidelik, ondersteun
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.4.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2D – V1]*

- 'Sowjetunie'/ Sowjets
- 'Kuba'/ Kubane (2 x 1) (2)

2.5 *[Vergelyking tussen inligting in Bron 2C en 2D – V3]*

- Beide Bron 2C en 2D het die Koue Oorlog-mededinging tussen die Ooste en die Weste beklemtoon as 'n rede vir buitelandse betrokkenheid in die Angolese burgeroorlog
- Albei bronne gee te kenne dat Suid-Afrika betrokke geraak het in Angola want hulle is aangemoedig om by die VSA aan te sluit in 'n anti-Marxistiese alliansie
- Beide Bron 2C en 2D toon dat die Sowjetunie en Kuba die MPLA ondersteun terwyl die VSA en Suid-Afrika UNITA en die FNLA ondersteun het
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.6 *[Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bronne – V3]*

Kandidate kan die volgende aspekte in hulle antwoorde insluit:

- Die anti-koloniale stryd in Angola het die MPLA, FNLA en UNITA wat deur buitelandse magte befonds is, betrek (Bron 2A en 2C)
- Wedersydse wantroue tussen vryheidsorganisasies het tot gevolg gehad dat hulle aangehou het om ondersteuning van buitelandse magte na die Alvor-ooreenkoms te ontvang (Bron 2A, 2C en 2D)
- Die VSA en Suid-Afrika het UNITA en die FNLA ondersteun (Bron 2A, 2B en 2D)
- Die USSR en Kuba het die MPLA ondersteun (Bron 2A, 2B en 2D)
- Angola was ryk aan natuurlike hulpbronne en van strategiese belang, daarom wou beide die VSA en die USSR in hulle invloedssfeer bly (Bron 2C)
- Angola se onafhanklikheid het plaasgevind in die konteks van Koue oorlog-mededinging; Oos en Wes het kant gekies en eerder mededingende politieke organisasies gerugsteun as om die Regering van Nasionale Eenheid te ondersteun (Bron 2D)
- Portugal was te verswak deur interne probleme om toesig te hou oor die oorgang na 'n onafhanklike en verenigde Angola (Bron 2D)
- Die VSA het ook indirek ingegryp, byvoorbeeld, deur die ondersteuning wat Zaïre aan die FNLA aangebied het (eie kennis)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om 'n punt toe te ken:

VLAK 1	• Gebruik bewyse op 'n baie elementêre wyse, bv. toon geen of min begrip oor hoe buitelandse moondhede in Angola na onafhanklikheid ingegryp het. • Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie.	PUNTE 0–2
VLAK 2	• Bewyse is meestal relevant en hou in 'n groot mate verband met die onderwerp, bv. toon begrip oor hoe buitelandse moondhede in Angola na onafhanklikheid ingegryp het. • Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf.	PUNTE 3–5
VLAK 3	• Gebruik relevante bewyse bv. demonstreer 'n deeglike begrip oor hoe buitelandse moondhede in Angola na onafhanklikheid ingegryp het. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van onderwerp.	PUNTE 6–8

(8)
[50]

VRAAG 3: WATTER IMPAK HET DIE SWARTMAGBEWEGING OP SWART AMERIKANERS GEDURENDE DIE 1960's GEHAD?**3.1.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]**

- 'Die Swartmagbeweging het uit die Burgerregtebeweging, wat voortdurend momentum verkry het gedurende die 1950's en 1960's, gegroei' (1 x 1) (1)

3.1.2 [Verduideliking van 'n historiese konsep in Bron 3A – V1]

- 'n Filosofie wat sy oorsprong in die 1960's onder swart Amerikaners gehad het, wat rasse-trots en maatskaplike gelykheid beklemtoon het deur die vorming van politieke en kulturele instellings
- 'n Oproep om Swarttrots en swart Amerikaanse kultuur te laat oplewe
- 'n Filosofie wat die regte van swartmense ondersteun het
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

3.1.3 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]

- 'Die beweging is deur sommige verwelkom as 'n positiewe en pro-aktiewe mag wat daarop gemik was om swartes te help om volle gelykheid met wittes te bewerkstellig'
- 'Dit was deur ander verguis (gesmaad/gehaat) as 'n militante, soms gewelddadige faksie wie se primêre doel was om 'n wig tussen wittes en swartes in te dryf'

(2 x 1) (2)

3.1.4 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]

- 'Laer lone as wittes'
- 'Hoër misdaadsyfer in hul woonbuurte'
- 'Tasbare rassediskriminasie'

(3 x 1) (3)

3.1.5 [Interpretasie van bewyse in Bron 3A – V2]

- Hulle het die Burgerregtebeweging gesien as te gewoon wat beide wit- en swart Amerikaners geakkommodeer het om verandering te bring
- Hulle wou hê dat swart Amerikaners gou dieselfde geleenthede het as wit Amerikaners
- Hulle het gevoel dat die Burgerregtebeweging nie die uitdagings aangespreek het wat swart Amerikaners in die gesig moes staar nie
- Hulle het gevoel dat die Burgerregtebeweging te passief was en wit mense met gemak geakkommodeer het
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.2**3.2.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3B – V1]**

- 'Ons moet sê op watter grondslag ons hulle gaan vorm'
- 'Nie wit mense wat ons vertel hoe om hulle te vorm nie'
- 'Ons moet mag en trots ondermekaar bou'
- 'Ons moet politiek dink en mag kry'
- 'Ons moet onself van ons beskermers beskerm'

(enige 2 x 1) (2)

3.2.2 *[Interpretasie van bewyse in Bron 3B – V2]*

- Die VS regering is bedreig deur die Swartmagfilosofie
- Meeste wit korporatiewe maatskappye het nie Swartmag ondersteun nie/ vrees swart werkerseenheid
- Rassistiese wit Amerikaners het 'n swart oplewing/teenreaksie gevrees
- Wit Amerikaners het meesal die Swartmagfilosofie misverstaan
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.2.3 *[Evalueer die bruikbaarheid van bewyse in Bron 3B – V3]***Die Bron is BRUIKBAAR omdat:**

- Dit eerstehandse inligting gee uit Stokely Carmichael se toespraak (die oorspronklike teks)
- Stokely Carmichael een van die leiers van die Swartmagbeweging was
- Dit die Swartmagfilosofie adresseer
- Dit swart Amerikaners aangemoedig het om op te staan vir hulle regte en om trots op hulleself te wees
- Dit die antagonisme deur wit Amerikaners teenoor Swartmag vasgevang het
- Dit het swart Amerikaners aangemoedig om geweld te gebruik bv. om enige politieke masjien wat swart Amerikaners onderdruk te vernietig
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.3

3.3.1 *[Interpretasie van bewyse in Bron 3C – V2]*

- Dit toon Angela Davis wat 'n voorstaander was van Swartmag soos gesien kan word deur haar Afro-haarstyl en oorbelle
- Dit dra die boodskap van 'Black is beautiful' oor
- Die woorde 'MAG AAN DIE MENSE' op die raam van die plakkaat dui aan dat swart Amerikaners aangemoedig moet word om mag vir hulleself oor te neem
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.3.2 *[Interpretasie van bewyse in Bron 3C – V2]*

- Die Swartmagbeweging het op mag en gelykheid vir alle swart Amerikaners aangedring
- Swartmag het geïmpliseer dat swart Amerikaners behoort te lei en nie op wit Amerikaners te moet steun nie
- Die Swartmagbeweging wou hê dat swart Amerikaners gelykheid moes bereik met wit Amerikaners
- Mag en Gelykheid moes diskriminasie en minderwaardigheid onder swart Amerikaners beëindig
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.4 *[Vergelyking tussen inligting in Bron 3B en 3C – V3]*

- In Bron 3B het Stokely Carmichael gestel: 'Ons moet mag en trots ondermekaar bou' en die Afro-haarstyl in Bron 3C simboliseer Swarttrots
- Albei bronne verwys na swart Amerikaners wat veg vir mag omdat hulle magteloos is
- In Bron 3B het Stokely Carmichael gestel dat 'Ons beheer niks' en Bron 3C toon dat swart Amerikaners Gelykheid wou hê
- In Bron 3B beweer Carmichael dat swart Amerikaners 'politie moet dink en mag kry' en Bron 3C toon die vereiste vir 'mag aan die mense'
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.5

3.5.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3D – V1]*

- 'Die FBI het begin om radikale politieke opposisie in die VSA te elimineer'
- 'Het tradisionele wyse van onderdrukking toegepas'
- 'Die FBI het die wet in eie hande geneem en het in die geheim bedrog en geweld gebruik om grondwetlik-beskermd politieke aktiwiteit te saboteer'
- 'Die FBI het hulle veldkantore in die geheim beveel om planne voor te stel om spesifieke individue en groepe te neutraliseer'
- 'Nou saamgewerk met die plaaslike polisie en aanklaers' (enige 2 x 1) (2)

3.5.2 *[Interpretasie van bewyse in Bron 3D- V2]*

- Die FBI was 'n staatsliggaam wat wit Amerikaanse heerskappy en voorreg wou beskerm
- Die FBI het rassisme ondersteun wat teen swart Amerikaners gerig was
- Die Swartmagbeweging en die Black Panther-party was militant en sosialisties van aard
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.5.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3D – V1]*

- 'Die neiging van die media – en die wittes in die algemeen – om aanvalle op swart groepe te ignoreer'
- 'Die Black Panther het onder skoot gekom op 'n tydstip toe hulle gratis kos, gratis gesondheidsorg en gratis gemeenskapgebaseerde onderrig verskaf het' (2 x 1) (2)

3.6 *[Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bronne – V3]*

Kandidate kan die volgende aspekte in hulle antwoorde insluit:

- Dit het 'n keerpunt in die swart-wit verhoudings in die VSA aangedui (Bron 3A)
- Dit het die uitdagings wat swart Amerikaners moes trotseer beklemtoon (Bron 3A)
- Dit het die konsep Swartmag populêr gemaak (Bron 3A)
- Swart Amerikaners is bewus gemaak van hulle lyding en ontberinge (Bron 3B)
- Dit impliseer dat swart Amerikaners vir een van hulle eie mense moet stem (Bron 3B)
- Dit moedig swart Amerikaners aan om hulle eie programme daar te stel (Bron 3B)
- Die Black Panther-party het gemeenskapsprogramme tot stand gebring (bv. gratis ontbyt, gratis klere) (Bron 3C)
- Hulle het gratis kos, gratis gesondheidsorg en gratis gemeenskapsgebaseerde onderrig (Bron 3D)
- Die Swartmagbeweging het swart Amerikaners 'n rede gegee om wapens vir selfverdediging te gebruik (Bron 3D)
- Aandklasse is gehou om die vlak van geletterdheid onder volwassenes te verbeter (eie kennis)
- Het regsadvieskantore geopen binne die swart Amerikaanse gemeenskappe (eie kennis)
- Het gemeenskappe bewus daarvan gemaak dat hulle hul woonbuurtes moes beskerm (eie kennis)

- Politiek het relevant geraak in die lewens van gewone swart Amerikaners (eie kennis)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om 'n punt toe te ken:

VLAK 1	• Gebruik bewyse op 'n baie elementêre wyse, bv. toon geen of min begrip oor watter impak die Swartmagbeweging op swart Amerikaners gedurende die 1960's gehad het. • Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie.	PUNTE 0–2
VLAK 2	• Bewyse is meestal relevant en hou in 'n groot mate verband met die onderwerp, bv. toon begrip oor watter impak die Swartmagbeweging op swart Amerikaners gedurende die 1960's gehad het. • Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf.	PUNTE 3–5
VLAK 3	• Gebruik relevante bewyse bv. demonstreer 'n deeglike begrip oor watter impak die Swartmagbeweging op swart Amerikaners gedurende die 1960's gehad het. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van onderwerp.	PUNTE 6–8

(8)
[50]

AFDELING B: OPSTEL VRAE**VRAAG 4: GEVALLESTUDIE – CHINA**

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument wat gebaseer is op relevante bewyse deur analitiese en interpretasie vaardighede te gebruik]

SINOPSIS

Daar word van kandidate verwag om die bydrae wat Mao Zedong se beleid van die Groot Sprong Vorentoe en die Kulturele Rewolusie gemaak het op China se industriële en landbou produksie tussen 1958 en 1969, krities te bespreek.

HOOFASPEKTE

Kandidate kan die volgende aspekte in hulle antwoord insluit:

- Inleiding: Kandidate moet aandui of die Groot Sprong Vorentoe en die Kulturele Rewolusie positief of negatief bygedra het tot China se industriële en landbou produksie.

UITBREIDING**Die Groot Sprong Vorentoe (Tweede Vyfjaarplan)**

- Gegrond op die sukses van die Eerste Vyfjaarplan (1953–1957) en die Honderd Blomme-veldtog
- Primêre fokus was op industrialisasie en sekondêre fokus was op landbou
- Die gebruik van landbouers as (ongeskoolde) menslike hulpbronne in die industriële sektor
- Amalgamasie van landbouers se plase in groot kommunes (te hoë en onbereikbare teikens)
- Verwydering van landbouers vanaf plase (en die effek daarvan) na nywerhede (afname in landbou produksie)
- Kleinboere is hoog belas
- Sukses in areas van die gesondheid, welsyn en onderwys
- Agterplaas-nywerhede (swak kwaliteit staalproduksie)
- Swak ekonomie en hongersnood (miljoene dood gemaak)
- Mao Zedong bedank in 1959 as staatshoof en handig ekonomiese mag oor aan Liu Shaoqi
- Enige ander relevante antwoord

Die Kulturele Rewolusie (Derde Vyfjaarplan)

- Die voorneme van China se Kommuniste Party was om die ekonomie te verbeter; landbouers sonder grond te bemagtig en swaar nywerhede te nasionaliseer
- Die rol van die Rooi Wagte (landbouers op te voed in beginsels van Kommunisme; leer lees en skryf)
- Veldtog om die 'Vier Oues' (Four Olds) aan te val: verandering van ou idees, tradisionele kultuur, gebruike en gewoontes
- Die Klein Rooi Boek (Mao se filosofieë oor Kommunisme; alle burgerlikes moes die beginsels van Kommunisme memoriseer; 'n bron van Kommunistiese propaganda in China)

- Sluiting van skole, kolleges en universiteite (omdat hulle krities, liberaal & elitisties is)
  - Die Suiwerings (opponente van Kommunisme en Gematigdes is geëlimineer)
  - Alle antikommunisiese kuns, boeke is vernietig
  - Miljoene opponente/antirewolutionêres is doodgemaak
  - Het ontslae geraak van Professioneles (lektore, onderwysers, ingenieurs, wetenskaplikes, ens.)
  - Nuwe Mandaryne-klas is geëlimineer
  - Enige ander relevante antwoord
- Slot: Kandidate moet hul argument met 'n relevante slot saamvat. **[50]**

VRAAG 5: ONAFHANKLIKE AFRIKA: VERGELYKENDE GEVALLESTUDIE – DIE KONGO EN TANZANIË

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument wat gebaseer is op relevante bewyse deur analitiese en interpretasie vaardighede te gebruik]

SINOPSIS

In die skrywe van hierdie opstel moet kandidate verduidelik tot watter mate Mobutu Sese Seko en Julius Nyerere die ekonomiese, maatskaplike en kulturele ontwikkeling nadat hulle lande onafhanklikheid van kolonialisme verkry het beïnvloed het.

HOOFASPEKTE

Kandidate kan die volgende aspekte in hulle antwoord insluit:

- Inleiding: Kandidate moet verduidelik tot watter mate Mobutu Sese Seko en Julius Nyerere se beleid die ekonomiese, maatskaplike en kulturele ontwikkeling in hulle onderskeie lande na dekolonisasie beïnvloed het. Hulle moet hulle argument met relevante bewyse ondersteun.

UITBREIDING**EKONOMIES**

- Die Kongo en Tanzanië het enkel-produkte van hulle onderskeie koloniseerder oorgeërf; Die Kongo het 'n kapitalistiese ekonomiese stelsel aanvaar; terwyl Tanzanië 'n sosialistiese ekonomiese model aanvaar het. Beide het gesukkel om hulle ekonomieë te ontwikkel
- Met onafhanklikheidswording het die Kongo en Tanzanië 'n tekort gehad aan 'n lewendige vervaardigingsnywerheid
- Die Kongo het daarna gestreef om die ekonomie te industrialiseer en 'n vervaardigingsbasis (grootliks gefaal) te ontwikkel; terwyl Tanzanië sy landboubasis uitgebou het, villagisation beleid en Ujamaa (het opposisie van onafhanklike Afrika-boere in die gesig gestaar)
- Die Kongo het van die vroeë 1960's swaar gesteun op buitelandse hulp en kundigheid; terwyl Tanzanië gepoog het om selfonderhoudend te wees en neo-kolonialisme verwerp het
- Beide lande het afhanklik gebly van die uitvoer van landbouprodukte en minerale
- Mobutu en Nyerere het die grond en nywerhede genasionaliseer om rykdom eweredig te versprei
- Nog die Kongo nog Tanzanië het oliereserwes gehad en daarom het albei ekonomiese krisisse beleef toe die oliepryse in die 1970's gestyg het
- Beide Mobutu (1970s) en Nyerere (1980s) het besluit om sektore van die ekonomie te privatiseer as gevolg van 'n ekonomiese krisis
- Beide lande het lenings van die buiteland en buitelandse organisasies aanvaar; vanaf die 1960's het die Kongo finansiële hulp van die kapitalistiese Weste aanvaar; terwyl Tanzanië vanaf die 1980's gedwing was om Wêreldbank-lenings te aanvaar en onderwerp was aan strukturele ontwikkelingsbeleid
- Die Kongo se ekonomie is gekarakteriseer deur elitisme en nepotisme; terwyl Tanzanië korrupsie van regeringsamptenare verminder het deur 'n 'Leierskap-kode'
- Die ekonomie van die Kongo het reuse verskille in rykdom tussen ryk en arm geproduseer; terwyl Tanzanië gepoog het om ekonomiese ongelykheid te verminder

MAATSKAPLIK EN KULTUREEL**Onderwys en taal**

- Koloniale onderwys het Eurosentriese waardes bevorder
- Onder kolonialisme het min Afrika-kindere meer as primêre onderrig ontvang. Die Kongo en Tanzanië het 'n paar gekwalifiseerde tegnisi en ingenieurs gehad
- Kindere het Europese geskiedenis en tale geleer en Westerse kennis is bevoordeel bo Afrika-kennis

Onderwys in Tanzanië

- Nyerere het die gebruik van Swahili ('n algemene taal wat deur meeste Tanzaniërs gepraat word) bo Engels bevorder
- Tussen 1961 en 1981 het ongeletterdheid in Tanzanië geval van 80% na 20%. Min bronne is aan tersiêre onderrig gegee. Laerskool inskrywings het toegeneem
- Strukturele aanpassing in die 1980s het drastiese afsnyding van maatskaplike uitgawes veroorsaak wat tekorte van handboeke, banke en onderwysers tot die gevolg gehad het
- Nyerere (Tanzanië) skryf 'n pamflet 'Onderwys vir selfstandigheid' (1967) – hy brei laerskoolonderrig op die platteland uit en fokus op basiese geletterdheid; diegene wat universiteitsopleiding moes 'n tydjie op die platteland spandeer om hulle kundigheid te deel
- KiSwahili taal is gebruik vir eenheid en nasionale identiteit

Onderwys in die Kongo

- Met onafhanklikheidswording was daar 14 universiteitsgegraduateerdes in die Kongo (in 'n bevolking van 14 miljoen) na onafhanklikheid is die hoëronderwys-sisteem uitgebrei in stede van om gratis en gelyke basiese onderwys aan almal te gee
- Tussen 1960–1974 het primêre onderrig in die Kongo gestyg van 1.6 miljoen tot 4.6 miljoen, maar hierdie getal het in die 1970's en 1980's gedaal omdat staatsbesteding teruggetrek is
- Frans het die onderrigtaal in die Kongo gebly

Afrikanisasie

- In **Tanzanië: Villagisation** Nyerere, bevorder 'tradisionele' gemeenskapswaardes deur Ujamaa ('familieskap') dorpie; Tanzaniërs is aangemoedig om op landbou en tradisionele waardes te fokus en om selfstandig te word. Tanzaniërs het eerder in kommunes die grond bewerk as om kontantgewasse vir uitvoer te produseer
- KiSwahili is gebruik om eenheid en nasionale identiteit te bereik
- In die **Kongo: Zairianisasie**: Mobutu het Afrika-gelowe en kultuur bevorder deur middel van sy beleid van *authenticité*. Hy redeneer dat demokrasie 'n buitelandse ideologie was en nie gepas is vir Afrika nie
- Mobutu het die mense aangemoedig om Afrika-klere te dra, om Afrika-musiek te speel en te luister en om Afrika-kos te eet
- Mobutu het baie dorpe en stede se name in die Kongo met Afrika name hernoem (bv. Leopoldville het Kinshasa geword; die Kongo word Zaire; Joseph-Desire Mobutu word Mobutu Sese Seko Kuku Ngbendu Waza Banga)

KLEREDRAG

- Mobutu en Nyerere aanvaar Kwame Nkrumah en Maoïstiese klerestyle
- 'Abacost' in die Kongo
- Beide bevorder dat skoonheid nie volgens Europese waardes moet wees nie, maar op die beginsel van 'black is beautiful'

KUNS

- Bevordering van Afrika-kuns in literatuur sowel as handwerk
- Enige ander relevante antwoord
- Slot: Kandidaat moet hul argument met 'n relevante slot saamvat.

[50]

**VRAAG 6: BURGERLIKE PROTES VANAF DIE 1950's TOT DIE 1970's:
DIE BURGERREGTEBEWEGING**

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument wat gebaseer is op relevante bewyse deur analitiese en interpretasie vaardighede te gebruik]

SINOPSIS

Daar word van kandidate verwag om of saam te stem of nie saam te stem of die verskillende vorms van protes deur die Burgerregtebeweging suksesvol was om die lewens van swart Amerikaners te verbeter nie. Om dit te doen moet kandidate voorbeelde kies van massa-gebaseerde, niegewelddadige protes wat deur die Burgerregtebeweging uitgevoer is en evalueer of dit betekenisvolle verandering in die 1960's vir swart Amerikaners tot gevolg gehad het al dan nie.

HOOFASPEKTE

Kandidate kan die volgende aspekte in hulle antwoord insluit:

- Inleiding: Kandidate moet argumenteer deur of saam te stem of nie saam te stem of die Burgerregtebeweging suksesvol was om die lewens van alle swart Amerikaners deur verskillende vorme van protes te verbeter.

UITBREIDING

- Redes vir die opkoms van die Burgerregtebeweging en die Montgomery Bus-boikot (agtergrond kortliks)
- Verskillende vorme van protes wat die Burgerregtebeweging onderneem het soos die volgende:
- **Sit-betogings, vanaf Februarie 1960:** Swart Amerikaanse studente het segregasie van geriewe deur 'sit-betogings' uitgedaag. Dit het begin by middagete toonbanke en het toe versprei na biblioteke, strande, verblyfplekke ens. Die eerste 'sit-betoging' het by 'n toonbank in 'n restaurant in Greensboro, Noord-Carolina plaasgevind. Studente is deur die Student Non-violent Coordinating Committee (SNCC) georganiseer
- **'Vryheidsryers' (nierassig/nie-gewelddadig), Mei 1961:** Swart- en wit vrywilligers het busritte georganiseer waar hulle saamgery het om segregasie op busse uit te daag. Op pad het hulle met ernstige uitdagings deur konserwatiewe wit Amerikaners te doen gekry
- **Birmingham-veldtog, April 1963:** 'n Massa betoging wat ook deur kinders bygewoon is. Dit het die boikot van wit besighede geteiken. Dit het President Kennedy geforseer om op TV te sê dat rasse segregasie 'n morele saak' was wat 'geen plek in die Amerikaanse lewe gehad het nie'

- **Optog na Washington, Augustus 1963:** 'n Nierassige, nie-gewelddadige optog na Washington wat deur 250 000 mense bygewoon is wat volle gelykheid in werke geëis het. Dit het bekend geraak vir Martin Luther King Jnr se 'I have a dream speech' (Ek het 'n droom)
- **Vryheidsomer, 1964:** 'n Veldtog deur vrywilligers om swart Amerikaners in Mississippi te registreer om te stem. Die aktiviste en vrywilligers het te doen gehad met geweld deur wit segregasioniste
- Dit het ook bygedra tot die uitvaardiging van die **Wet op Burgerregte op 02 Julie 1964.**
- **Selma-Montgomery-optogte, Maart 1965:** Optogte om toegelaat te word om te stem wat vir swart Amerikaners georganiseer is, het gelei tot brutale polisie aanvalle op nie-gewelddadige betogers, wat gelei het tot die Bloedige Sondag waar 'n aantal swart Amerikaners beseer is. Die optogte het druk uitgeoefen op President Johnson om die Wet op Stemreg in 1965 uit te vaardig
- **Wet op Stemreg, 6 Augustus 1965:** Die wet wat swart Amerikaners wettig toestemming gegee het om te registreer in die VSA om te stem
- Enige ander relevante antwoord
- Slot: Kandidaat moet hulle argument saamvat met 'n relevante slot. [50]

TOTAAL: 150